

Zdenko Kodrič

Zadnja noč v Teheranu

Odlomek iz romana

Iz bifeja grem.

Ljudje s transparenti hodijo čez most in rinejo v središče mesta. Na demonstracije grejo. Pridružim se jim, prikimam samemu sebi. Četudi me kdo prepozna, mi bo vseeno: je pač tak čas, da sem pri taki stvari zraven. Preden pridem na Trg svobode, me prehiti skupina mladih. Nihče se ne obregne ob mene. Četudi me malo zanaša sem in tja, me nihče ne opazi, jaz pa vidim te uporniške modele: fejst postrižene in verbalno spretno, bele športne copate so obuli, tesne kavbojke navlekli nase, usnjene jakne, puhovke vseh barv, volnene kape in usnjene rokavice so si naredili, vratove so si zavili v trimetrške šale z azijskih tržnic, vtaknili cigarete v usta – takšna in drugačna –, vsi po vrsti tipi topi in to je dobro znamenje za demonstracije, pomislim, lažna pozitivna socialna slika, ki ne pokaže, da se razlike med mano in njimi poglobljajo. Sam sem sicer proti njim napol capin, ampak to ta moment ni pomembno; moja obleka ne bo rešila sveta, njihova pa. Saj bi šel z njimi, ampak kmalu bi me potisnili na rob, če ne vrgli v reko: na mojem ksihtu lepo piše, da nemirne ulice nikoli ne bom zamenjal s posteljo, ki stoji na klasično položenem parketu, obdana s tulipani in prelepimi stenskim tapetami. Ah, te tapete! (Star sem bil trinajst let, ko smo jih limali na stene: neki mojster za tapete, mamica, ati in jaz. Ponje smo šli v Lipnico. S fičotom. Čez stari mejni prehod, seveda, mimo debele Berte in potem drveli po tisti ravni cesti, ob kateri so stale lepe hiše. Z glavne ceste smo zavili levo in parkirali v središču mesteca. Na koncu glavne ulice je bila velika trgovina z za tiste čase neverjetno ponudbo. Mamica je našla tapete, ati lepilo, jaz sem se zalepil na dirkalno kolo. V prtljažnik smo zbasali le tapete in lepilo. Mamica je potem

izginila za kake pol ure. Vrnila se je židane volje. Na mejnem prehodu nas je carinik izločil iz kolone, ukazal atiju, naj odpre prtljažnik in pove, kaj prevažamo. Moj stari ni hotel odpreti, prekrižal je roke na prsih in carinika gledal naravnost v oči. Tip se je malo zmedel. Z mamico sva to opazila. Moral sem izstopiti, še prej pa mi je v hlače in spodnjice potisnila šilinge, ogromno bankovcev, in ukazala, naj se nekje skrijem. Napol hipnotiziran sem švignil mimo našega avta, se ustavil pri carinskem poslopju in se nato – kot da bi me izstrelili iz topovske cevi – pognal po cesti. Namesto da bi tekkel proti naši državi, sem jo ucvrl proti Avstriji. Nimam pojma, zakaj sem zamenjal strani neba. Najbrž moja neizkušenost. Nepričakovano so zrak preparali žvižgi, klici, nazadnje so zalajali psi. Ko sem zagledal avstrijsko zastavo, sem se obrnil, se pognal čez betonsko ograjo, nato čez žičnato in tekkel proti naši strani. Za mano so tekli policaji in cariniki. Naši in njihovi. Ko sem prišprintal do pokopališča, sem zadihal na polno. Vedel sem, da sem na svoji zemlji. Nikogar ni bilo za mano, psi so utihnili, na meji se je ustavil promet. Izza nagrobnika sem opazoval kolono avtomobilov in čakal na našega. Minili sta dve uri, potem je minila še ena ura, mračiti se je začelo. Naposled sem uzrl naš avto. Pognal sem se dol na cesto, mahal kot nor, avto se je ustavil, a namesto atija je izstopil carinik, potem moja mamica, ki si je medtem razčesala čop. Zgrabila me je za lase, pocukala tako močno, da se mi je zavrtelo v glavi, padel sem na tla, sklonila se je nadme in rekla, Sandi, kje si hodil? To je moj bratranec, je s palcem pokazala na moškega, veš, na meji ga nisem prepoznala, ati pa tudi ne! In kje je ati? sem komaj izustil. Zaprli so ga! Tega revčka je udaril, je nekam preveč sladko odgovorila. Potem je ukazala, naj vstanem in ji dam šilinge. Ubogal sem jo. Mamica si je nadela pomirjujoč izraz, sedli smo v avto, carinik je vozil, mamica je štela šilinge. Ko jih je preštela, je večino vtaknila v bratrančev žep. Potem je mož z močno razrahljano kravato in zmečkano uniformo nekam prizadeto zinil, upam, da bo to dovolj za izpustitev vajinega atija. Kje je mamica dobila šilinge, zakaj sem moral dirkati po mejnem prehodu in kako vlogo je igral carinik, ki je eno noč prespal pri nas, nisem nikoli izvedel. Nisem želel izvedeti! Tudi od atija ne, ki se je vrnil naslednji dan.) Tipi se oddaljijo od mene. S pogledom spremljam samo še njihove transparente, ki so visoko nad glavami množice. Za mano kmalu pridejo novi demonstranti in njihov val me potisne v sredo, v jedro demonstracij. Tu je vroče, naelektreno in napeto. Neka gibčna punca, niti dvajset jih nima, se mi približa, kot obsedena zavpije, ne pozabit na bankirje, dol z njimi! To je zame sprejemljiv, če že ne sijajen vzklik. Pizduni bankirski, do kosti ste nas obrali! slišim glas za svojim hrptom. Banke, da jim jebem

mater! zatuli tip s kapuco. Dobro, tudi ta parola ni zanič, pomislim, hkra-
ti pa jo že kombiniram z vprašanjem, a je na Trgu svobode pomemben
program? Smisel? Perspektiva? Bojim se, da so demonstracije le luknja
v mozaiku protestov, ki ne zaležejo, ki ne spremenijo niti sistema niti
ljudi. Bojim se, da nekdo išče le novega dreserja v cirkusu, da bo tiger
v areni demonstracij zadovoljen le z enim sočnim kosom mesa, da bo
muzika protesta igrala le sekundo ali dve. Če stopim tja gor pod smreko
na Trgu svobode, kjer si bradati tip z nog odmotava žice mikrofona in
ozvočenja, bom spregovoril, to vem, ampak moje besede ne bodo vžgale,
ker bodo takšne, kot je moja obleka: staromodna, prevelika, enobarvna.
V tistem momentu me nekdo grdo pohodi in potem še bincne v nogo.
Padem na kolena. Ker je prostora dovolj in ker nisem totalno nasekan,
hitro vstanem, pičke blesave, siknem skoz zobe. Krenem proti parku, ki
ločuje Trg svobode in poslopje mestne občine. Ker za sabo ne puščam
sledí – nimam ne transparenta, niti kapuce, niti rože, niti sveče, niti pa-
metne parole v gobcu –, se mi zdi, da me ni, da me nikoli ni bilo. Kdor
seka, kdor binca, tepta, ruši in krade, ta obstaja, ta je trdno v sedlu in na
tega prihodnost računa. V bebbe in razbijače se spleča vlagati, kajti ti
ljudje se bodo zadolžili do skrajnih meja, zaradi njihovih dejanj pa bo
država dvignila davke, si celo izmislila nove in kolo sreče se bo vrtelo
naprej. Jaz pa – blesav samotar – sem ne spadam več, sem brezzobi tiger,
ki ravsne le v svoji kletki. Pod lučjo pogledam obleko: hlače so prašne,
na kolenih zija luknja, srajca je umazana, reklec je videti v redu. Ampak
čevlji! Bog jim pomagaj – čisto izdelani, pošvedrani in mokri, ne vem od
česa, sem v kako blato stopil, v človeški urin in drek? Marš, zavpijem.
Nekdo me potrepnja po ramenih, tak ja, hepan stari! Ti je tudi dekl dvig-
nilo? Ni še vse izgubljeno, tudi za tebe ne! Čuj, v redu, da si prišel na
ulico, samo z mojega rukzaka stopi! Prikimam in se umaknem. Res sem
stal na nahrbtniku, iz katerega so molele lesene in plastične palice, očitno
petarde in rakete, ki pa so v njegovih očeh bile nekaj čisto drugega, jedr-
ske konice, na primer, s katerimi obvladuje svet in brani ljudi pred kata-
klizmo. Lahko bi se mu utrgalo zaradi odgovornosti in dolžnosti, ki jo je
sprejel, in konec sveta mirno naprtil mojemu nonšalantnemu obnašanju.
Tip za mano še zine, jutri tak ne boš vedo, kaj se je tu dogajalo, nadelan
si ko svinja! Čisto na malo se zarežim – tip je gora. V oči mi padeta nje-
gova temno rdeča puhovka in črno-bela fotokopirana fotografija z napi-
som GOTOF SI; v roki še drži črno kapuco in prav ta moment si jo poteg-
ne čez glavo in videti je kot fantom, grozljiva figura znanstvene fantasti-
ke – in bogu se lahko zahvalim, da sem ga pustil pri miru, da mu nisem
kake cinične molotovke fliknil v obraz. Pod drevesi se odplazim do vogala

ulic, na katerem na eni strani stoji moj blok, na nasprotni mestna občina. Med ljudmi in občino je ograja. Očitno je, da so demonstracije marsikomu pognale strah v kosti; pred sabo zaznavam dva svetova: njihovega in njihovega, mojega že ne; na eni strani vre, na drugi zmrzuje; na eni strani je živo, na drugi mrtvo stanje. Ko se dotaknem ograje, udarijo petarde. Pokajo kot granate. Odmev je silen. Zaboli me v ušesih. Pred mano trije zakurijo balo slame. In potem spet počí. Detonacije so silne. Cesta se strese, oglasijo se šipe v oknih in ob koncu vsakega poka ljudje najprej globoko vdihnejo, potem zavpijejo od navdušenja in takoj zatem se v njih porodi pričakovanje o vrhuncu protesta; da bo pred občino počilo do konca, da bo padel balkon, da se bodo sesule šipe, da bo eksplodirala in zagorela cela bajta. V času predaha se približam ograji, na kateri sloni nekaj transparentov s portreti mestnih oblastnikov in državnih politikov. Skrbno jih odlepim in zvijem, za smeti zgodovine bodo, si rečem. Digitalni printi so posebnost demonstracij, nekakšen osvežilec postanega zraka, resda ni nič umetniškega na njih, so brez vizualne vrednosti in likovne govorice, a zaradi sporočila grafično univerzalni in učinkoviti. (Podobne grafične liste – zdaj sicer pozabljene, zgodovini tiska pa še ne iztrgane kserokse – sem prvič videl pred štiridesetimi leti in pozneje na Tratah, v obmejni vasi, v kateri so se zbirali pankovski bendi.) Ko zvijem zadnji plakat, zadnjo fotokopijo, zagledam žensko, ki jo spremlja starejši moški. Mojo vestnost opazuje s prezirljivim nasmehom. Bi se kar prilimal na to simpatično ženšče, a nima smisla; zanjo sem šoder, mrtev človek, odsotno telo – in preden bi njene možgane pognal v pogon in razložil, kdo sem, bi bilo jutro. Še naprej bulji vame, nasmešek je izginil z njenih šobic, prikima mi in dvigne palec v znak pozornosti. Za zgodovino! zavpije proti meni. Po tem njenem klicu se še bolj pogreznem vase in občutim šibkost, kajti namesto odgovora izrazim nekakšno sočutje do situacije, v kateri totalno dominira, skomignem, potem rahlo priklimam in se oddaljim. Novega klica iz njenih ust ne pričakujem, tisti njen za zgodovino vse pove: podcenjevanje, posmeh, ignoranco.

Nad množico se pojavi helikopter. Z njega blisne svetloba in njegov prelet čez mesto je moja zadnja slika. Pohitim čez cesto, stopim v mrak, se ozrem naokrog, potem odprem vhodna vrata in se umaknem v vežo. Za mano je zamrznjena slika demonstracij. Šele v zavetju se zavem svoje pijanosti, res sem nadelan kot svinja, bom jaz lepo po tistem podpiral demonstracije, pomislim, in se – oprijemajoč poštnih nabiralnikov – splazim do dvigala. Name ne računat, zaradi mene se jeziček na tehtnici ne bo prevesil.

* * *

Moja spalnica ni velika. Okno, obrnjeno na vzhod. Vsako jutro – če je jasno, seveda – me zbudi sonce. Na tleh parket. Zvečer je v spalnici svetlo. Od uličnih svetilk. V tej sobi nikoli ni bilo preproge. Tudi zdaj je ni. Postelja meri štiri kvadratne metre. Si predstavljate to razkošje? Na njej samo ena blazina. Tu so spali moji starši, jaz s svojo bivšo ženo, tu in tam otroka, zdaj v tej pravokotni luknji z visokim stropom spim sam; jaz, pedantni samec, ki bo danes popoldne doživel neke vrste duševni razkroj, bankrot, mogoče celo konec sveta. Danes bom doživel lasten pogreb, nemara samomor lastnih celic, se zato nalezal vseh možnih alergij in si zapomnil besede in dejanja, ki človeka prisilijo, da je treba ignorirati pravila, navodila in vabila. Danes zvečer se bom v spalnico primajal z veliko kuverto pod pazduho in z darilom, z letalsko vozovnico Dunaj–Teheran. In si mislil, dobro si jo odnesel, stari, z vsemi si govoril isti jezik! Preden se bom slekel, umil zobe in padel v posteljo, bom v spalnici odprl okno in v drugih sobah pogledal čebulice na policah in v omari, narejeni prav zanje. Dotaknil se bom samo ene. Dragocene kot diamant. Bele kot sneg. Zdrave kot dren. To čebulico – a si jo predstavljate –, ta krasni tulipan z imenom Beli hakuun vzgajam po navodilih perzijskega mojstra tulipanov Mehmeda Mahmoudija.

* * *

Spim malo dlje. Prva razprava se začne šele ob pol enajstih. Zdi se mi, da bo kratka, praznična, sodba pa izrečena po mojem okusu. Ker so bile sinočnje demonstracije pod mojim oknom silno hrupne in so se zavlekle pozno v noč, mi jutranji spanec paše kot malokdaj. Obrnem se proč od okna, čez glavo si potegnem rjuho in odejo in kot bi trenil, se potopim v spanec. A sladek sen ne traja dolgo. Zbudi me hrum z ulice. Od gimnazije sem ropotata smetarska vozička in silno zgovorna komunalca. Poslušam ju, dokler me ne privedeta do okna. Zaprem ga. Skozi šipe mi pogled odnese na sosednje poslopje, na pročelje mestne občine. Nad vhodnimi vrati, na oknih in stenah med okni, je več rdečih, črnih in rumenih pack. Rdeče so od barve, črne od petard, rumene od jajc. Razbite so šipe, hudo izdelana balkonska vrata, na balkonu uzrem granitne kocke, pločnik je poln pločevink, asfalt pa razžrt od zažganin, ki jih je povzročila goreča slama. Pri stopnicah sta dva izravana prometna znaka, del ogrodja avtobusne postaje in scefrana mestna zastava. Nekaj metrov proč opazim raztrgane transparente in table, na katerih so črno-bele slike mestnih funkcionarjev in napisi LOPOVI, MAFIJA, UMRLA JE PRAVNA DRŽAVA, POČISTIMO ŠTALO, GOTOF JE.

Hudičevo je bilo sinoči na ulici. Skupaj z desetisočglavo množico sem bil in – brez pretiravanja – občutil sem ptico v sebi, pretakanje krvi v žilah; postal zaveznik množice in neskončno srečen človek, omamljen od strasti po uporu in po nezavednem stanju, ki si ga človek tu in tam zasluži. Nisem dolgo zdržal v skoraj blaženem stanju – do preleta helikopterja – in takrat zaradi zanosa nisem opazil razdejanja na občinski hiši. Nimam pojma, kako bi sinoči ob pogledu na razdejanje reagiral. Bi bila ptica še v meni? Kdor povzroča silo, ni verodostojen človek, pomislim. Ampak sili sta dve: podpiram tisto, ki je posledica stiske, povzročene z višje nečloveške instance; zavračam tisto, ki jo povzroča človekovo notranje nezadovoljstvo. Nekoč na sodišču, ko sem obtoževal mlajšega moškega, ki je zaklal svojega strica, sem bil v podobnem stanju. Po umiku obtožbe in izreku oprostilne sodbe pretkanemu morilcu sem doživel šok, mešanico navdušenja in zadovoljstva, nekakšen trans, v katerega te požene poživilo ali hipnoza. Užival sem nad izrečeno sodbo in nad zločinom, ki v tistem momentu ni bil nenavaden in obsojanja vreden. Zdelo se mi je, da sem se zaril v truplo zaklanega strica in potoval skozi njegove žile, skozi tkivo in kosti. Pod površjem kože je vladal molk, oblila me je blaga toplota, v tistem truplu ni bilo glasnega dihanja, čutil sem le vibracijo, ki jo povzročajo mišice, valoval je blag zvok, tak basovski, ki ga je povzročalo bitje srca; nisem in nisem želel iz telesa tistega nesrečnega strica, ki je spal s hčerko svojega nečaka. Šele vzkliki porotnikov in sodnika so me predramili in postavili v realnost. Če ne bi bilo tega nenadnega zbujanja, bi se odločil drugače in nečaka nasadil.

* * *

Delavca Snage se približata tablam, scefrani zastavi, pločevinkam in steklovini. Iz kesonov, nameščenih na vozičkih, potegneta lopato in metlo. Mater, kolko svinjarije, včeraj pa je blo hudo, v mestu ne bo več miru, slišim mlajšega. Starejši, ki zamahne z metlo proti mlajšemu, nekam vzvišeno odvrne, ne govori mi, tu blizu stanujem in vem, kak je blo. Pokalo je ko na fronti! In kak so kričali! Prav imajo! Ni več za zdržat! Vse so pokradli! Politiki, župani, bankirji. Vsi! Se po otročje začudi mlajši, resno misliš? Mu pokroviteljsko odvrne drugi, ja, kaj pa, zadnji čas je, da malo okrog sebe pogledaš! Sem siguren, da pol ne boš več takih vprašanj postavljaj, tebi so sigurno v glavo kaj špricnili, da take klatiš! Mesto ni topla vatica, se tega zavedaš? nezadovoljno melje starejši.

Zazdelo se mi je, da zaostajam za časom. Tipa pod mano vesta več od mene, ki tu stanujem, ki vsak dan vidim ljudi vstopat v občino in izstopat

iz nje. Lahko bi mi bila za zgled, pomislim, njuna zabava bi lahko bila moja vest, moja podzavest. Cela sodna menažerija ve, da se ljudi oteparam kot konj obadov. Nikoli nisem prisluhnil takim, kot sta delavca spodaj na cesti, nikoli me ni zanimala usoda takih, ki niso na moji valovni dolžini. Zmeraj so nad mano viseli in me držali za jajca klinčevi anonimneži, ljudje iz sodnih spisov, zločinci, porotniki, sodniki in odvetniki, pazniki in varnostniki. Čeprav je moje srce včasih podivjalo ob izjavah obdolžencev in prič, nikoli nisem dvignil roke, zažugal s prstom, zavpil na koga, zmeraj žuželkasto previden, pravičen, enak do vseh. Mi ne verjamete? In prav te lastnosti človeka spodkopljejo in paralizirajo. Tudi naskoki na občino me paralizirajo. Nisem povsem prepričan o njihovem poslanstvu. Če je naskok spontan, ga odobravam, v nasprotnem ga zaničujem, v njem vidim samo prerivanje političnih sil, podaljšano roko strankarskih šefov. Smerokaz naskoka je zmeraj isti, cilj različen, plen pa krvav. Ulica je zame kot vrh, napeta od mojega do občinskega okna. Hoja po njej je res bližnjica, ampak tvegana, da ne rečem smrtno nevarna. Za hojo po vrvi sta relevantna pogum in nagon. Mene nihče ne bi spravil gor na vrh, nikoli ne bi sprejel vratolomnosti, ki je nujna za hojo po njej. Jaz sem zmeraj za ulico. Za hojo po široki ulici.

* * *

Stanovanje preplavi hrum lopat in stekla in pločevink, ki frčijo v smetar-ski voziček. Padem v posteljo. A ne za dolgo. Oči so budne bolj kot telo. Stopim k omari, v kateri so po dnevih starosti razporejene dragocene tulipanove čebulice. Priznam: ljubeče jih gledam. Kot nekoč svoja otroka. Posvetim se čebulici, ki raste v okrogli lončeni posodi z napisom MEHMED MAHMOUDI, دن بلد. S kovinskimi škarjicami za razlistanje odstranim odvečen list in s pomočjo tanke bakrene žice upognem najtanjšega. Tulipan je odrasel človek, ki nikoli ni bil otrok; je rastlina, ki nima prihodnosti, živi samo za sedanost, v njem se odražajo otročarije moških in žensk. Kljub temu sem nad rožo očaran. (Zaradi negovanja in spreminjanja tulipanovih vrst se spleča postati tulipanist: ko rahljam zemljo, ko odščipnem suh poganjek, oživim; ko se pojavi žametast popek, se premakne svet okoli mene. Silno moč imam, nepopisno silo, s katero lahko oživljam mrtve popke, ravnam tanka stebila, barvam dolge liste in cvetove. Tulipan se zaveda mojega dotika. Zato se prepusti mojim poskusom. Čebulica je moje ogledalo, njegov cvet moj obraz. Beli hakuun je moj dom, temno rdeči perzijski tulipan pa moja duša. Ob pogledu na cvetove imam eno samo željo: vzgojiti črno-bel, visokorasel in sedemcvetni tulipan; takšen,

ki bo imel štiri bele in tri črne cvetne liste. In nikoli ne bo v cvetličarnah niti na cvetličnih gredah Arboretuma v Volčjem Potoku.)

Od jutri naprej bom imel čas samo za vas, tiho rečem, prepovedal bom demonstracije in tu bo spet zlati mir, rasli boste kot angelčki. Ubogi, sinoči je bilo tudi za vas prehudo, kaj? se šopirim pred omaro in se obrnem k steni, na kateri visijo pravniška diploma in izrezki iz časopisov o mojih odmevnih tožilskih procesih. Preletim jih s svetlobno hitrostjo, kajti v vseh eno in isto: Tožilec odločen, Tožilec boljši od sodnika in odvetnika, Odvetnik pozna dejstva, tožilec jih zanika, Tožilec razorožil sodnika. To so tako preproste reči, ki same po sebi nič ne pomenijo, niso melodramatične niti poučne. Za pravnega laika groteskna in trivialno kramarska razstava klavrnega ponosa. Naposled se ustavim pri fotografiji svoje bivše. Danes ji moram nekaj reči, pomislim, in stavek se kar sam utrne: Danes bi bila zelo ponosna name, zaradi dvojega, zaradi ljubezni do nje in ker pridno varčujem.

Nasmejan se sprehodim po stanovanju, iz veže v spalnico, od tam na balkon. In že me spremlja druga naloga: nadzor nad smetmi in prahom. Nadzor me izpopolnjuje do skrajnosti, če bi ga opustil, bi znorel, mogoče celo umrl. S sesalcem se zakadim po sobi, v spalnici vključim drugega – in ko posesam, ju postavim na balkon, kot dvojčka sta; monotonija je njun imperativ, sesanje njuna obsesija in barva njuna prepoznavnost. Brez njiju bi bilo moje življenje dolgočasno, moj značaj prizadet.

* * *

Oblečen v črne hlače, belo srajco in temno siv rekle se ogledujem v ogledalu. Kravata temno rdeče barve ne povzroča težav: zavežem jo z eno samo kretnjo v enojni vozel, da je na vratu videti sproščena in dovolj elegantna. Si lahko predstavljate to mojo šmirantsko/šminkersko opravo?

Na hodniku pred stanovanjem – kot skoraj vsako jutro – srečam debelušno sosedo Valerijo Novak, medicinsko sestro z otroškim obrazom, v dolgi svileni rdeči halji z izstopajočim izvezenim ornamentom v beli barvi. Dekle nekaj poje. In poje tako, kot da bi se oglašal Geigerjev števec.

Sloni na steni in mi pomaha s časopisom in reklamami. Potem me občudujoče pogleda ter radovedno in nekam preveč vljudno pozdravi, “dobro jutro, gospod Košak, danes pa bolj poskočen, sinoči ste komaj prilezli do vrat.”

Sosede ne maram, namrdnem se in odidem proti stopnicam. Preden stopim na prvo, se obrnem in ji odgovorim, “oprostite, gospodična, to,

da sem ali nisem prilezel do vrat, vas čisto nič ne briga! Moja poskočnost je moj problem, se vam ne zdi?” mignem z glavo proti njenim nogam.

Medicinka je presenečena, vidim njeno faco, užaljeno odgovori, “joj, gospod sosed, jaz vas s komplimentom, vi mene s krampom. Vidi se, da vam demonstracije škodijo!”

Osoren sem in želim biti ironičen, “prihranite vaše komplimente zase in za koga drugega!”

“No, no, gospod Košak, le počasi, le počasi!” odvrne sosed in se nasmehne, da se ji pri očeh močno poglobi guba, “še dobro, da drugi obstajajo, le kaka bi bila, če bi živela od vaše pomoči?”

Njen odgovor me prizadene, to moram priznati, zato sem kisel, “gospodična sosed, moje življenje ima veliko prednosti, predvsem pa ni tako nebogljeno, kot je vaše!”

Soseda ustrelji nazaj, “kak to mislite – ni nebogljeno?”

“Dva razloga sta, da tako govorim, prvič, samci niso tako usodni kot zaljubljeni zakonci. Ljubezen je usodna, da ne rečem nevarna, a ne samo za vas, posredno tudi za druge, samota pa je čisto nekaj drugega. In drugič, ta vaša nova ... Ne bom o tem, lahko bi vas razžalil. Mislim, da veste, o čem govorim?”

Medicinka mi ne pusti dihati, nasloni se na steno, potem hladnokrvno reče, “ne vem, o čem govorite, lahko ste brez skrbi, gospod sosed, znam poskrbeti zase! Bolš kot vi! In ta rdeča kravata, kaj pomeni? Alarm v hiši?”

Ker s čevljem močno podrgnem po stopnici in ker na hodniku odmeva, nisem prepričan, ali mi je koza skoz zobe zabrusila, cepec stari! Ustavim se, pogledam navzgor, in ko je na pragu svojega stanovanja, jo mirno vprašam, “kaj pravite?” Sosed se odlepi od vrat, se komaj obrne in po eni nogi odskaklja v svoje stanovanje. Zaničevalno zamahnem z roko proti njej in brez pozdrava odhitim po stopnicah.

* * *

Umaknem se pometaćema, ravno takrat kot jaz prečkata cesto, ki povezuje središče mesta s parkom. Proti Trgu svobode hitim in v telesu zaslišim klic po karamelnem čaju. V čajni kuhinji v arhivu tožilstva kuhajo odlično kavo in eksotične čaje. V improviziranem koticu za počitek in sprostitvev jih kuha arhivarka. Danes je v oprijeti črni obleki, nadela si je rdeč predpasnik, v ušesih opazim uhane, obuta je v nizke čevlje v barvi predpasnika. Občutek imam, da me opazuje kot nobena druga. Preveč mi je naklonjena. Kadar koli sem tu, iz nje privre simpatija. Že zdavnaj bi

morala ugasniti. A noče. Vzroka za to ne vem. Če sem pošten, me niti ne zanima. Njena simpatija, mislim. (Tožilska čajna kuhinja nima posebnega imena, je samo Kotiček, prijel pa se ga je vzdevek Bife pri tožilcih. Včasih slišim, da kdo reče Bife pri Sonji. Je v levem kotu osrednjega prostora, najprej vstopiš v arhiv, potem v poseben prostor, nekakšen lokal z mizami pri oknu in klopjo, pod katero je radiator, desno od klopi je stranišče, na nasprotni strani sta arhivsko skladišče in garderoba.) V čajnici ni nikogar.

“Dobro jutro, Sonja,” pozdravim, “kot običajno, prosim!”

Sonja se nasmehne, “se razume, gospod tožilec!” Ko pripravlja čaj z mlekom, me opazuje in potem navdušeno reče, “skoraj devet let že hodite k meni na čaj, pa še nikoli niste bili tako potrti.”

Ni mi všeč njen potrti. Zato ji vrnem, “ko boste doživljali trenutke, kot jih jaz, boste čisto na tleh in ne samo potrti.” Po kratkem premolku se opogumim, “a bi se lahko od danes naprej spet tikala? Bi to bilo prehudo, Sonja?”

“A se nisva zmenila ...” namršči čelo.

“Sva, sva, ampak po tolikih letih bi lahko prelomila obljubo,” vztrajam.

“Dobro, mogoče se bo pa obneslo,” reče in predme postavi skodelico čaja in kozarec toplega mleka. Zazdi se mi, da me poskuša spodbuditi k boljšemu razpoloženju, “Sandi, nekaj mi obljubi, nehal boš jamrat!” me začne tikati. Tudi jaz jo bom, če je ona prekršila dogovor, ga bom tudi jaz, pomislim. Sonja mirno nadaljuje, “bodi srečen, da greš na svoje in da boš lahko odslej tudi delal po svoje!”

Presenečen sem nad izrečenim, “ne bi rekel, da grem na svoje! Še zmeraj bom odvisen od države.”

Sonja dvigne roko in sproži kazalec, “če smem vprašat, zakaj danes taka kričeča kravata?”

Vprašanja nisem pričakoval, pogledam jo, zavzdihnem in rečem, “danes je poseben dan, ne veš? Moj vlak se je končno ustavil, moje tožilske kariere je konec! Od jutri naprej sem v bankrotu! Jasno?”

Zaziblje se v bokih in odgovori, “daj no, jaz pa sem mislila, da imaš kake komunajzarje pod lupo!”

Srknem kavo, “Sonja, se ti ne zdi, da včasih malo pretiravaš!”

“Ne bi rekla,” odgovori.

“Svojega dela sem se nasitil. Tudi demonstracij pod svojim oknom. Slabo spim,” rečem in zazdi se mi, da sem trditev mehko odrezal; brez čustev in laži.

Pričakoval sem, da bo krotka, da bo obžalovala in sočustvovala z mojim slabim spancem. O, kje pa! Odrezava je bolj kot jaz, “treba bo kam odpotovat, Sandi,” skoraj zavpije in odide k mizi, na kateri so kavni avtomat,

skodelice, krožniki, košare s sladkorjem, mleko, keksi in kozarci. Sname očala z nosu in stekli očisti s papirnato servieto. Ko zmečkan papir vrže v koš, ki stoji ob hladilniku, tiho reče, "ja, treba bo kam."

Jaz pa za njo trpko zinem, "misli mi bereš."

"Daj, no," se zareži, "tebi niti najboljša vedeževalka ne more do živega! Res bi moral kam," ponovi.

Brez razmisleka ji odgovorim, "že, že, ampak s kom?"

Pogleda me, zamahne z roko, "sinoči si me nekaj vabil ..."

"Kaj?" sem presenečen, "kam sem te vabil?"

"Kam?" se začudi Sonja in glasno odgovori, "na demonstracije, Sandi, na vstajo!"

"Sinoči sem se začel poslavljat od ..."

"Saj vem, saj vem, nič hudega ni bilo, le kak kozarec preveč!" prijazno reče.

"Kje sva se pa srečala?" sem radoveden, hkrati pa jo preizkušam, ali me je res videla.

"Iz bifeja si šel," hladno odgovori, "potem pa skupaj z demonstranti zavil v mesto."

"Mhm," prikimam in popijem čaj. "In sem te nagovoril?"

"Ja. Si me. Zelo prijazno. Vikal si me. Se ne spomniš?"

"Ne," odgovorim.

* * *

Sonji ta moment nočem dati nobene priložnosti. Bojim se njene tesne prisotnosti. Nenehno je na preži, nepomembno spreminja v pomembno in za vsako ceno želi vplivati na razvoj dogodkov. Preveč direktna je, jaz bi se pogovarjal bolj na daleč, s kakim vmesnikom, s podporo računalniške tehnologije, z njo bi klepetal o stvareh, ki so meni ljube. (Želel bi tako babo, ki bi norela od tulipanov, ki bi celo noč spala ob meni in srkala red iz mene. Neki tip pravi, da živa bitja pijejo red iz okolja. Nisem še spoznal takega bitja!) Sonja točno ve, zakaj hodi v službo in zakaj ne odkriva slabosti pri svojih strankah. Nikoli ne zamuja, arhiv odpre točno ob 6.45, dela ne odlaga, odhaja zmeraj ob isti uri.

Ob desetih sem v svoji pisarni. Z mano je Sonjina želja, ki mi odzvanja kot ukaz: Treba bo kam odpotovat! Ko ponovim stavek, prikimam in takoj zatem odkimam in si mislim, ta babnica mi ne bo ukazovala, arhivarka se ne bo še enkrat pritihotapila v moje življenje! Odhitim na sodišče. Na hodniku je nemirno. Slišim tujo govorico, skoz priprta vrata lezejo koraki, oglasi se muzika, ki ni značilna za telefonski klic. Zakaj zdaj mislim na Sonjo? Pred zadnjo razpravo sem, jaz pa o njej. Butasto! Namesto pogleda

v sodni spis, si privoščim pogledati njen obraz. (Zamižim in vame najprej zlezejo neke družinske dolžnosti, potem sesanje in seksualne slike, ki naj bi v nezavednem pomenile odpiranje navzven, v prispodobi pa spolno potešitev starega pohotneža, ki brez trohice odgovornosti in olike sega ženskam pod krilo. Vidim: združitev s Sonjo, potovanje s Sonjo, kuhanje s Sonjo, negovanje tulipanov s Sonjo, pospravljanje stanovanja s Sonjo, sprehodi s Sonjo, načrtovanje s Sonjo, s Sonjo na pogrebih ... Te navidezne dolžnosti se začnejo razmnoževati, da me strese mrzlica. Vsaka nova dolžnost in vsaka nova slika sta mučni. Bolj zahtevni. Vse to je proti moji naravi, a razmnoževanja dolžnosti in slik ne morem in ne morem ustaviti. Najbolj so pretresljive seksualne slike. Prekrivajo se, se ne ustavijo niti za trenutek, delijo se kot celice, ki se ne morejo upreti klicu genov po razmnoževanju. To so nekakšne mokre sanje, nekakšne nepotešene seksualne želje. Sonja je zdaj gola, zdaj oblečena, zdaj razkrečena, njeno telo na boku, z njenega jezika kaplja slina, veke zapira in odpira, z jezikom se dotika velikih jošk, sredinec desnice nežno potisne v mednožje, vrže lase na čelo, me pogleda izpod čela in ...) Pokliče me sodnica porotnica Renata Lesjak, "gospod tožilec, čas je, da pridete!" "O že, koliko pa je ura?" mirno odvrnem. Spisa niti odprl nisem. Z njim sem se ukvarjal včeraj; vse mi je jasno, razprava bo končana v rekordnem času. Lesjakova na stežaj odpre vrata, "za vami," rečem in stegnem desnico. Njen korak je odločen. Za nama se ozirajo moški v črnih usnjenih jaknah in vijoličastih vetrovkah in šalih, nekaterim z las teče strojno olje, ne vem, mogoče briljantina, gost parfum. V sodni dvorani naju pričakata sodnik, zapisnikarica in sodnik porotnik. Točno ob pol enajstih vstopijo ljudje – moški s hodnika –, opazim tri zdolgočasene novinarje in snemalca lokalne televizije; za njimi vstopijo obtožena, njuna odvetnika in paznika.

Sodnik udari z nogo v pod. Nemir se ne poleže.

"Tišina v dvorani! Tišina!" zavpije sodnik Bogomir Lukovšek in dvigne glavo. Kot da bi se hotel z njo dotakniti stropa. V črni sodniški halji je. Ker je predsednik senata. Na moji levi je v modrem kostimu simpatična Renata Lesjak, na moji desni sodnik porotnik v črni obleki, na kateri nekoliko premočno izstopajo sive črte, njegova bela kravata sveti kot odrska luč. "Gospod državni tožilec, izvolite!" glasno reče sodnik in me pogleda. Kot polž lezem izza levega stranskega pulta. Moja siva tožilska halja je nekoliko prevelika, zato jo kar naprej vlečem za sabo, jo dvigujem in včasih z njo celo pometam pod. Pred mano sedi Bojan Glavan, obtoženi novinar, star petintrideset let, črnolas, v svetli obleki, s črno srajco in z veliko športno uro na zapestju. Tik ob levem stranskem pultu se smehlja njegov zagovornik, odvetnik Igor Debenak. Je uglajen gospod,

visok, suh in bujnih kostanjevih las. Njegova vijoličasta odvetniška toga je hudo zmečkana in mika me, da bi mu rekel, čuj, Igor, a si noč prespal s haljo namesto z žensko? Kak meter proč od Glavana se reži Zoran Dobrijevič, navijač Viol, atletski tip s skladnimi potezami obraza, z uhanom v ušesu in vijoličastim šalom, ovitim okrog vratu; gladko obrita glava je najneprijaznejši del njegovega telesa in srečanje z njim – če ga predvidevam iz prve – delikatno in hladno-toplo. Njegov zagovornik je Ljubo Časar.

Ko se končno primajem pred sodniški pult, dvignem roko in z odločnim glasom opozorim nase; sodnika in druge v dvorani gladko prezrem. Zadoni moj hrapavi glas, “glede na dokaze in izjave prič ni dvoma, da je obtoženemu Bojanu Glavanu, novinarju dnevnika Večer, dokazana storitev kaznivega dejanja nasilnega obnašanja do navijačev mestnega nogometnega kluba. Zorana Dobrijeviča, navijača Viol in lastnika avtomehانيčne delavnice v stečaju, in druge je napadel verbalno in fizično. Ker navijači poznajo športnega novinarja in cenijo njegovo pisanje, ga niso napadli, ampak so se pred njim branili in celo umaknili. Dokazano je tudi, da pri Dobrijeviču ni bilo znakov vinjenosti niti omamljenosti. V njegovih oblačilih niso našli mamil, ki jih je očitno videl le gospod Glavan. Zato umikam obtožbo proti obtoženemu Zoranu Dobrijeviču,” povem, ne da bi zajel zrak v svoja pljuča.

Odvetnik Časar ne odlaša niti trenutek, odločno in naduto zavpije proti sodniku, “spoštovano sodišče, mojemu klientu ni dokazano niti eno ravnanje, ki bi kazalo ali celo nakazovalo na kaznivo dejanje, ki mu ga je še do nedavnega očitil okrožni državni tožilec! Niti ena priča niti eno dejstvo o njem ne govori nič slabega,” zajame sapo in mirno nadaljuje, “do nikogar ni bil nasilen, še več: Zoran Dobrijevič je navijače in novinarja Glavana miril. Enostavno rečeno: nasilje in posest mamil nista izkazana. Očitane ga mu nasilja ni videl nihče. Nihče ni slišal, da je Zoran Dobrijevič komu grozil. Nič od tega, niti besedice o tem! Tudi mamila so izmišljena dejstva. Sodišče očitno išče iglo v kopici sena. Moj klient je novinarju celo pomagal, da je hitro in pravočasno prispel do redakcije, v kateri je potem pisal o nogometni tekmi. Spoštovano sodišče najbrž ve, kako važno je, da novinar pride pravočasno v redakcijo, slovenska javnost pričakuje, da bo pravočasno obveščena o vsem, tudi o nogometnih tekmah, zlasti pa o derbijih, kakršen je bil tisti nedeljski popoldan.” Časar umolkne, se s prstoma dotakne mečic ušesa in sodnika pogleda naravnost v oči, “tudi z očitanimi petardami ni imel opravka, zato za svojega klienta predlagam oprostilno sodbo!”

Priznam: oba sva prepričljiva. Časarju bi lahko očitil spodrslijaj: išče iglo v kopici sena. Če je igla v kopici, je igla seno in Dobrijevič je

potemtakem vpleten v kaznivo dejanje, kajti on je igla in igla je seno. Če bi Časar rekel, da igle ni v senu, bi pomenilo, da Dobrijevič ni vpleten. Pustimo malenkosti! Svoje mnenje sem napisal že včeraj, in če bi bil sodnik, bi brez odlašanja in pomislekov razsodil. Ampak ker je posvetovanje s porotnikoma zunaj sodne dvorane zdaj v modi, jima sodnik šepne, umaknimo se za hip ali dva! Lesjakova se začudi, Lukovšek ji pokima in sledi ji v sosednjo manjšo dvorano, v kateri najprej zagledajo dve natararici in moškega, ki na glas ukazuje. Takoj se jim posveti: poslovilno dejanje za tožilcem Košakom bo očitno tukaj. Dobro, si reče, potem migne z glavo proti Lesjakovi, komu verjamete? Preden odgovori, se oglasi sodnik porotnik, gospod sodnik, očitno je, da tip ni nevaren, gobezdalo je že, ampak kriminallec? Daleč od tega! In tako je tudi tožilčevo mnenje. Renata prikima, se dotakne nosu, bi rekla, da je Dobrijevič nedolžen. Kaka klofuta je že padla, ampak – te padajo vsak dan! V redu, reče sodnik, vrnimo se, s kazalcem se dotakne torte, ki jo natararici dvigneta iz kartonske škatle in jo položita na stekleni pladenj.

V razpravni dvorani ravnodušno čakajo na izrek sodbe. Ko vstopijo, zavlada tišina, obtožena vstaneta, kot bi ju izstrelil, preostali se obotavljajo, in ker procedura predolgo traja, sodnik vzkipi, “vstanite, prosim, tišina v dvorani!” Pogleda me, moja glava je sklonjena, berem neki spis in z mislimi sem v drugem sodnem primeru. Lukovšek začne z resnim tonom, “sodišče izreka ...” Glas se mu malo zatrese, spusti ga v nižjo lego in nadaljuje, “glede na vse izvedene dokaze tega sodnega postopka, izreka sodišče naslednjo sodbo v imenu ljudstva: Obtoženega, Zorana Dobrijeviča, se oprosti krivde. Ni storil kaznivega dejanja nasilnega obnašanja in posesti mamil. V sodnem postopku okrožni državni tožilec na osnovi dokazov umika obtožbo za dejanja, očitana v obtožnici. Iz tega sledi, da Dobrijevič ni storil kaznivega dejanja, je pa tožilec dokazal, da je bil nasilen Bojan Glavan! S tem je današnja razprava končana. Obrazložitev sodbe izide pisno v osmih dneh.”